

Verantwoording

Het boek van de Rechters wordt vaak verkeerd begrepen. Op het eerste gezicht lijkt het een verzameling spannende en bloederige verhalen van een aantal oorlogshelden uit een ver Joods verleden. Maar wanneer je iets nauwkeuriger gaat lezen zul je tot de ontdekking komen dat in deze verhalen niet de 'held' de hoofdpersoon is, maar de HEER zelf. Hij geeft bevrijding en de rechter is alleen maar instrument in zijn hand.

Bij het schrijven van dit bijbels dagboekje viel het mij op hoe onuitputtelijk Gods genade en hoe groot zijn barmhartigheid is. Steeds is Hij bereid om vergeving te schenken aan een ontrouw, tot zonde vervallen volk van Israël. Dat uitverkoren volk kan alleen in vrede en voorspoed leven in het beloofde land wanneer zij onvoorwaardelijk trouw blijft aan de dienst van de HEER en zich aan zijn geboden houdt.

Het bijbelboek Ruth, dat zich in dezelfde tijd van Israëls geschiedenis afspeelt, laat ons bovendien zien dat Gods liefde niet alleen beperkt blijft tot het volk van Israël. Ook Ruth – een Moabitische, dus heidense vrouw – wordt in Gods heilsplan ingeschakeld. Tot haar en Boaz' s nakomelingen zullen later koning David en de beloofde Messias horen.

Hoe herkenbaar zijn ook voor ons de levenslessen in Rechters en Ruth. Het gaat immers om Gods omgang met 'gewone' mensen zoals jij en ik.

ds. Jan K.C. Kronenberg,
Leeuwarden, 2010

Inleiding

In het beloofde land

Het bijbelboek Rechters laat zien hoe het eraan toe gaat in de eerste eeuwen na de verovering van het land Kanaän. De schrijver vertelt ons de verhalen uit de geschiedenis van God met het volk van Israël ná de dood van Jozua en hogepriester Eleazar, de zoon van Aäron (ca. 1386 voor Chr.) en vóór het optreden van de koningen (ca. 1000 voor Chr.).

Onder leiding van deze twee helden uit de Joodse geschiedenis hebben de twaalf stammen van het volk van Israël het door de Heer beloofde land Kanaän veroverd en verdeeld: "Nadat Jozua het hele land veroverd had, zoals de HEER aan Mozes had opgedragen, gaf hij het Israël als grondgebied volgens de indeling in stammen. Hiermee eindigde de oorlog." (Jozua 11:23)

Wanneer Jozua voelt dat het einde van zijn leven nadert komen de Israëlieten nog één keer bij elkaar om hun verbond met God te vernieuwen. Jozua houdt een afscheidsrede en roept het volk op trouw te blijven aan God: "Nu dan, 'vervolgde Jozua, 'eerbiedig de HEER, dien hem met onvoorwaardelijke trouw en doe de goden weg die uw voorouders ten oosten van de Eufraat en in Egypte hebben gediend. Dien alleen de HEER." (Jozua 24:14)

De God die het volk van Israël uit Egypte bevrijd heeft en hen geholpen heeft het beloofde land te veroveren moet onvoorwaardelijk gediend worden. Bovendien: niet alleen het volk maar ook het land Kanaän moet van God blijven!

Je zou na het lezen van het bijbelboek Jozua de indruk kunnen krijgen dat de verovering van Kanaän snel en totaal moet zijn geweest. Maar veel oorspronkelijke bewoners zijn in Kanaän blijven wonen. En niet alleen met hen, ook met de omringende volken heeft het volk van Israël blijvend veel strijd moeten voeren. In het Noorden krijgt het volk van Israël te maken met kleine Aramese koninkrijkes. In het Oosten liggen de koninkrijken van Ammon en Moab, die steeds weer aanspraak maken op het land aan de overzijde van de Jordaan. In het Zuiden is er de voortdurende dreiging van de

stammenstaten van de Amalekieten, Edomieten en Midjanieten. Roofzuchtige Bedoeïenen voeren vandaar strooptochten in Kanaän uit. En in het Westen, aan de zee, hebben de Filistijnen – waarschijnlijk afkomstig van Kreta – zich gevestigd.

In deze tijd – na de dood van Jozua - kent het volk van Israël geen centraal gezag. Het volk bestaat uit een verband van stammen die onderling verwant zijn, dezelfde taal, cultuur en godsdienst kennen. De dreiging om als volk in losse stammen uiteen te vallen is daarom groot.

Schrijver

De schrijver van Rechters blijft anoniem. Vaak wordt gedacht dat dit bijbelboek geschreven werd niet lang nadat de laatste rechter gestorven was. Het zou dan goed mogelijk kunnen zijn dat Samuël dit boek aan het einde van zijn leven heeft geschreven of er een groot aandeel in heeft gehad.

Uit de ruim vier eeuwen van de tijd van de rechters zijn maar enkele grepen gedaan. Het gaat de schrijver er vooral om het werk en de genade van God te laten zien tegenover de zondigheid en de dwaasheid van het volk van Israël. Daarom vertelt dit bijbelboek *heils*-geschiedenis: telkens grijpt de HEER reddend in en geeft Hij heil en zegen, waar mensen zich richten op Hem. God, de HEER, Hij is de eigenlijke 'held' en 'redder' in dit bijbelboek.

In de Hebreeuwse bijbel heeft het boek Rechters een plaats gekregen in het tweede deel van de Tenach dat aangeduid wordt als: de Newi'iem (Profeten).

Rechters

Letterlijk betekent het Hebreeuwse woord 'sjofheet': rechter. Die term kan verkeerd worden begrepen. Rechtspraak is slechts een klein onderdeel van het takenpakket van een sjofheet. Een betere titel voor hun veelomvattende functie is 'redder' of 'bevrijder'.

Rechters zijn sterke charismatische persoonlijkheden – mannen én vrouwen, die door de HEER als instrument worden uitgekozen en geroepen om in een noodsituatie redding brengen. Die redding wordt trouwens uitsluitend

toegeschreven aan Gods ingrijpen. Zo moet Gideon zijn strijdkrachten tot op een minimum terugbrengen (Recht. 7) en moet Barak de hoogvlakte van de Tabor verlaten om in de vlakte van Jizreël de strijd tegen de Kanaänieten – met hun ijzeren strijdagens – aan te binden, opdat de HEER, de God van Israël, geloofd en verheerlijkt zal worden (Recht. 4 en 5).

Het rechterschap is dikwijls maar tijdelijk. Het eindigt als de noodsituatie voorbij is of bij het overlijden van een rechter. Het rechterschap is niet erfelijk en wordt niet doorgegeven aan een van zijn of haar nakomelingen.

En hoewel een rechter tijdens een crisis de belangen behartigt van één of meer stammen, leidt hij nooit alle stammen tegelijk.

Van oudsher worden de twaalf leiders die in de Bijbel bekend staan als rechters verdeeld in twee categorieën: de 'grote' en de 'kleine'.

De 'grote' rechters hebben deze aanduiding gekregen omdat er behoorlijk veel over hen geschreven is. Over de 'kleine' rechters is veel minder bekend, hooguit drie verzen.

In onderstaand schema krijg je een overzicht van de 'grote' en de 'kleine' rechters, hun plaats in het boek Rechters, in welk gebied zij opereerden en van het volk of de koning die het volk van Israël in die tijd onderdrukte.

Grote rechters

<i>Rechter</i>	<i>tekst</i>	<i>gebied</i>	<i>onderdrukker</i>
Otniël	3:7-11	Juda	Kusan-Risataïm van Mesopotamië
Ehud	3:12-30	Benjamin	Eglon van Moab
Debora	4-5	Efraïm	Jabin van Hasor en Sisera
Gideon	6-8	Manasse	Midjanieten en Amalekieten
Jefta	10:6-12:7	Gilead	Ammonieten
Simson	13-16	Dan	Filistijnen

Kleine rechters

<i>rechter</i>	<i>tekst</i>	<i>gebied</i>	<i>onderdrukker</i>
Samgar	3:31	Efraïm	Filistijnen
Tola	10:1-2	Issachar	onbekend
Jaïr	10:3-5	Gilead	onbekend

Ibsan	12:8-10	Betlehem	onbekend
Elon	12:11-12	Zebulon	onbekend
Abdon	12:13-15	Efraïm	onbekend

Baäl en Asjera

Natuurlijk is het te begrijpen dat mensen die dicht bij de natuur leven en zo afhankelijk zijn van wind en water, bodem en lucht, daar goddelijke krachten in zien. Die 'goden' moeten zij te vriend houden want van de vruchtbaarheid van het land hangt immers heel hun bestaan af.

Die vruchtbaarheid heeft zowel een mannelijke als een vrouwelijke kant. Allebei zijn zij nodig wil het land zijn jaarlijkse vrucht opbrengen. Zo ontstaat de verering van een mannelijke natuurgod (Baäl) en een vrouwelijke (Asjera).

Die verering van de goden van de natuur vormt in de tijd van de Rechters voor de Israëlieten een grote bedreiging: de Baäls en Asjera's blijken meer dan eens een onweerstaanbare aantrekkingskracht te bezitten. Aan het dienen van de HEER komt dan ook snel een einde. Het volk van Israël kan de verleiding niet weerstaan om over te gaan tot het dienen van de goden van de natuur die – door de oorspronkelijke bewoners van het land - op de offerhoogten van Kanaän nog steeds vereerd worden.

Wanneer het volk van Israël bezwijkt voor deze verleiding komt de HEER met zijn straf voor deze religieuze ontrouw en zendt een vijand om het volk te onderdrukken. Wanneer dan het volk in zijn nood zich tot de dienst van de HEER bekeert en Hem om redding smeekt, zendt God een rechter, die het volk verlost.

Het bijbelboek Rechters laat daarom het steeds weer terugkerende refrein in deze periode van Israëls geschiedenis horen:

Afval – straf – bekering – uitredding door een rechter – rust – afval – straf – enz.

De laatste hoofdstukken van het boek Rechters maken op schrille wijze duidelijk dat het door God geroepen en uitverkoren volk van Israël in deze periode van haar geschiedenis haar identiteit als volk van het verbond van

God steeds weer in gevaar heeft gebracht. De HEER heeft weliswaar het volk van Israël een plaats gegeven om te wonen in het land dat hij aan hun voorouders had beloofd, maar de manier waarop de Israëlieten met dit geschenk van God omgaan, laat zien hoe ondankbaar mensen tegenover de HEER kunnen zijn.

Het is een wonder dat God dan toch doorgaat met dit volk: de nakomelingen van Abraham, Isaak en Jakob.

Koning

Het boek Rechters eindigt met de woorden: 'In die tijd was er geen koning in Israël: iedereen deed wat in zijn eigen ogen goed was.' (Rech. 21:25) Een centraal gezag ontbreekt in Israël.

De vraag naar een koning komt daarom in deze chaotische tijd steeds sterker naar voren. Een koning, net zoals de volken rondom Gods uitverkoren volk. Een koning die de verschillende stammen van Israël aan zich kan binden. Uiteindelijk stemt de HEER toe en krijgt Israël in Saul uit de stam Benjamin uiteindelijk zijn langgewenste koning (1 Sam. 9).

Ruth

In deze periode van Israëls geschiedenis krijgt ook het boekje Ruth een plaats. Het verhaal speelt zich ongeveer 120 jaar voor de geboorte van David af. Dit bijbelboek is het bewijs, dat God Zich niet laat afbrengen van het plan dat Hij heeft om de wereld te verlossen. Eens zal de Messias komen!

Terwijl het volk van Israël vervalt tot heidendom wordt Ruth toegevoegd aan Israël vanuit één van de ergste heidense volken (Moab).

Terwijl Israël als geheel Gods wetten negeert, blijkt er nog zegen mogelijk, omdat een rechtschapen en integer mens als Boaz - die wil leven naar Gods bedoeling - zich over de weduwe Ruth ontfermt.

Terwijl er wel heel duidelijk 'geen koning in Israël' is, werkt God in het verborgene aan het geslacht van David, de koning. Uit zijn nageslacht zal eens de beloofde messiaanse Redder voortkomen!

Omdat het boek Ruth zich afspeelt ten tijde van de rechters volgt het in de meeste bijbels direct op het boek Rechters. In de oorspronkelijke Hebreeuwse volgorde komt Ruth echter na Spreuken en Hooglied, in het derde deel van de Tenach dat Ketoeviem (Geschriften) heet. De rol van het bijbelboek Ruth wordt in de Joodse traditie vanouds gelezen op het Feest der Weken (Pinksterfeest), een oogstfeest dat zeven weken na Pasen gevierd wordt.

De schrijver van Ruth is niet bekend. De Joodse Talmoed en vele andere bijbeluitleggers wijzen Samuël aan als de schrijver. Uit Ruth 4:22 waar de stamboom wordt afgesloten met David kan wellicht worden afgeleid dat de schrijver naar alle waarschijnlijkheid een tijdgenoot van koning David moet zijn geweest.

Recht

God heeft het volk van Israël een aantal voorzieningen gegeven waardoor de belangen van iedereen veilig gesteld moeten worden. Zo zijn er regels om armoede en gebrek zoveel mogelijk tegen te gaan, om het grondbezit dat Hij aan elke familie heeft toegewezen, veilig te stellen. En zijn zelfs regels die de belangen van de vreemdelingen behartigen.

Rechtszittingen in de poort en de rol van de lossers zijn nog een extra voorziening om iedereen zoveel mogelijk bescherming te bieden.

Het boek Ruth is het boek van de 'lossers'. De go'el (Hebreeuws voor 'losser'), is de naaste mannelijke bloedverwant, die de plicht heeft het grondbezit van zijn naaste familielid, te 'lossen'. Dit bezit zou anders door verkoop in vreemde handen geraken. Ook heeft de lossers de opdracht om dit familielid zelf, wanneer het zich uit armoede heeft moeten verkopen, te lossen (Lev. 25:23-28 en 47-55).

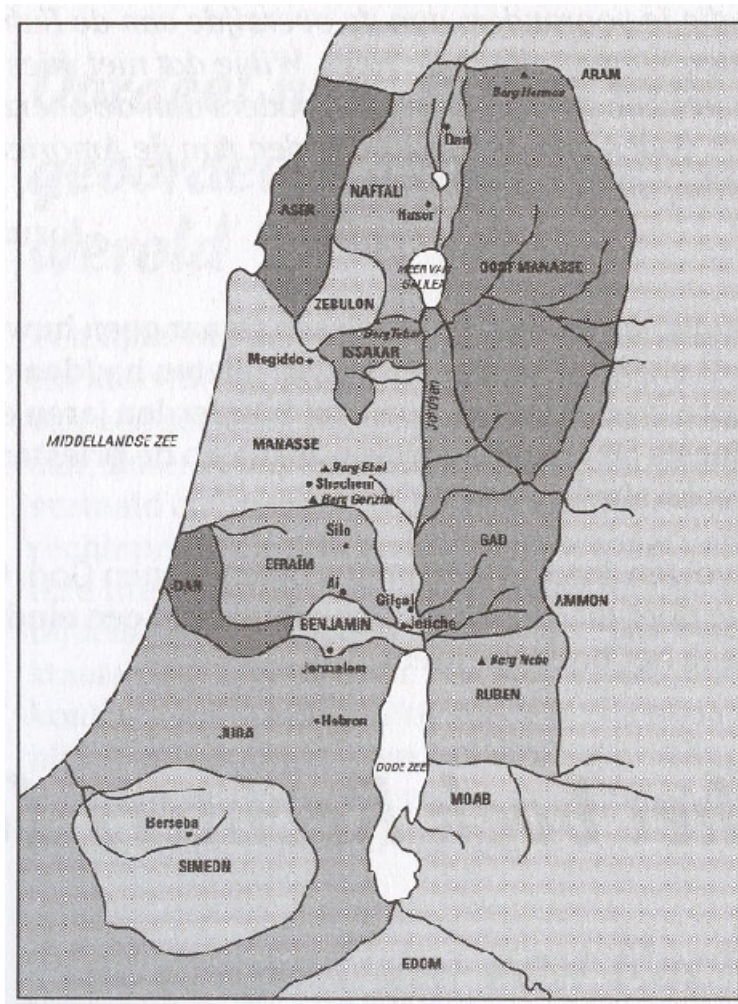
Daarnaast kent het Joodse familierecht (Deut. 25:5-10) het zogenaamde zwagerhuwelijk. Wanneer een man sterft zonder kinderen na te laten, dan moet zijn broer de weduwe trouwen. De eerstgeboren zoon uit dit huwelijk geldt dan als de eigen zoon van de overledene.

De idee hierachter is, dat de lijn van de geslachten naar de Messias toe niet verbroken mag worden. De toekomst van een Joodse familie mag niet afbreken.

Dat het boek Ruth uitdrukkelijk naar de Messias toe wil werken, blijkt uit het zogenaamde aanhangsel (Ruth 4:18-22). De Messias van Israël komt via David in het vizier.

In Ruth worden lossen en zwagerhuwelijk aan elkaar gekoppeld. Boaz is in dit bijbelboek de 'lossers'. Hij vervult eerst alle formaliteiten die door de Joodse wetgeving worden vereist. Hij neemt de verplichting op zich om het land van Elimelech dat door Noömi te koop wordt aangeboden te 'lossen'.

Maar hij gaat zelfs nog verder door met Ruth, de weduwe uit Moab, te trouwen. Hij belooft, dat de eerstgeboren zoon uit zijn huwelijk met Ruth, de naam en de volledige rechten zal bezitten die aan de nakomelingen van Elimelech toekomen (Ruth 4:9-10).

Het volk van Israël in het beloofde land